

УДК 786.8:78.071.2

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/96-2-24>

Олександр ПЛОХОТНЮК,

orcid.org/0000-0003-0444-1615

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри інструментально-виконавської майстерності

Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

(Київ, Україна), alexandr.plokhotnik@gmail.com

Марина ЯКУБОВСЬКА,

orcid.org/0009-0001-0769-9163

студентка магістратури факультету мистецтв

Луганського національного університету імені Тараса Шевченка

(Полтава, Україна), Yakubovskaya_marin@ukr.net

ЕВОЛЮЦІЯ РОЗВИТКУ ВИКОНАВСТВА НА УДАРНИХ ІНСТРУМЕНТАХ В УКРАЇНІ

Стаття присвячена дослідженню еволюції розвитку виконавства на ударних інструментах в Україні. Розглянуто різні етапи цього процесу, починаючи з найдавніших часів і до ХХ ст. Визначено функціонал та уточнено класифікацію ударних інструментів у різні часи досліджуваного періоду. У добу Київської Русі ударні інструменти вже були відомі та застосовувалися в різних суспільних сферах. У народному побуті середньовіччя бубон супроводжував весілля, танці, поховальні процесії, тобто виконували як радісні, так і обрядово-траурні функції. Паралельно в сакральній сфері утверджуються церковні дзвони, що сприяло поширенню традиції православного дзвонарського мистецтва. Визначено, що у середньовічній Україні ударні інструменти були присутні у народних обрядах, військово-оборонній та релігійній сферах, виконуючи сигнально-комунікативну роль.

Подальший розвиток виконавства на ударних інструментах на території України відбувається у козацьку добу, з'являються нові інструменти та конкретизується їхній функціонал. Досліджено, що у ранньомодерний час формуються різні ансамблі за участю ударних інструментів у різних регіонах України. Народна традиція виробила велику кількість ударних і шумових інструментів, пристосованих до місцевих потреб. Вони використовувались для підтримання ритму в музиці, подачі умовних сигналів або для створення звукового колориту у святково-обрядових дійствах.

Визначено, що з кінця ХVІІІ ст. виконавство на ударних інструментах в Україні поступово інтегрується у професійну академічну сферу. Під впливом загальноєвропейських еволюційних процесів, в музичну практику України ХІХ ст. входять нові оркестрові ударні, з'являються перші симфонічні оркестри, котрі містили в собі групу ударних інструментів – литаври, великий і малий барабан, тарілки, іноді трикутник. Також формуються перші школи гри на цих інструментах.

Таким чином, до кінця ХІХ ст. в Україні склався фундамент для подальшого професійного розвитку ударників, як оркестрових виконавців, так і потенційних солістів.

Ключові слова: ударні інструменти, виконавство на ударних інструментах, розвиток виконавства на ударних інструментах в Україні.

Oleksandr PLOKHOTNIUK,

orcid.org/0000-0003-0444-1615

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor;

Associate Professor at the Department of Instrumental-Performance Mastery

Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University

(Kyiv, Ukraine), alexandr.plokhotnik@gmail.com

Maryna YAKUBOVSKA,

orcid.org/0009-0001-0769-9163

Master's student at the Faculty of Arts

Luhansk Taras Shevchenko National University

(Poltava, Ukraine), Yakubovskaya_marin@ukr.net

EVOLUTION OF THE DEVELOPMENT OF PERCUSSION INSTRUMENT PERFORMANCE IN UKRAINE

The article is devoted to the study of the evolution of the development of percussion instrument performance in Ukraine. Various stages of this process are considered, starting from ancient times and up to the 20th century. The functionality of percussion instruments at different times of the studied period is determined and the classification of

percussion instruments is clarified. In the era of Kyivan Rus, percussion instruments were already known and used in various social spheres. In the folk life of the Middle Ages, the tambourine accompanied weddings, dances, and funeral processions, that is, it performed both joyful and ritual-mourning functions. In parallel, church bells are established in the sacred sphere, which contributed to the spread of the tradition of Orthodox bell-ringing art. It is determined that in medieval Ukraine percussion instruments were present in folk rituals, military-defense and religious spheres, performing a signaling and communicative role.

Further development of percussion performance on the territory of Ukraine occurs in the Cossack era, new instruments appear and their functionality is specified. It has been studied that in the early modern period, various ensembles with the participation of percussion instruments are formed in different regions of Ukraine. Folk tradition has produced a large number of percussion and noise instruments adapted to local needs. They were used to maintain the rhythm in music, to give conditional signals or to create sound color in festive and ceremonial events.

It is determined that since the end of the 18th century, performance on percussion instruments in Ukraine is gradually integrated into the professional academic sphere. Under the influence of pan-European evolutionary processes, new orchestral percussion instruments enter the musical practice of Ukraine in the 19th century, the first symphony orchestras appear, which include a group of percussion instruments – timpani, bass and snare drums, cymbals, sometimes a triangle. The first schools of playing on these instruments are also formed.

Thus, by the end of the 19th century, the foundation for the further professional development of percussionists, both orchestral performers and potential soloists, was laid in Ukraine.

Key words: percussion instruments, percussion performance, development of percussion performance in Ukraine.

Постановка проблеми. Питання розвитку виконавства на ударних інструментах в Україні зумовлені низкою взаємопов'язаних мистецьких, освітніх та соціокультурних чинників. Ударна група сьогодні є однією з найдинамічніших сфер музичного мистецтва, розширюється спектр інструментів (від традиційних оркестрових до мелодичних, етнічних та електронних), ускладнюється фактура партитур, зростає кількість сольних і ансамблевих творів для перкусії, посилюється роль ударних у симфонічній, камерній, естрадній музиці та медіасфері. Суттєвим аргументом на користь обраної теми є відставання теоретичної рефлексії від реальних процесів, що відбуваються в сучасному перкусійному середовищі. Практика демонструє активне впровадження розширених технік, електронних технологій, міжжанрових і міжкультурних синтезів, однак цілісні наукові узагальнення цих явищ, як і дослідження історичного контексту виконавства на ударних інструментах у вітчизняному музикознавстві поки що поодинокі.

Аналіз досліджень. Аналіз наукових праць з проблеми дослідження свідчить про формування двох взаємопов'язаних дослідницьких напрямів, а саме: історико-етнографічного та культурологічного, який визначає витоки та традиції використання ударних інструментів, і сучасного виконавсько-методичного, зорієнтованого на техніку, інновації та педагогічні моделі.

У межах української традиції важливий внесок зробили автори, які досліджують генезу ударних інструментів та національні особливості їх функціонування. До таких належать Г. Хоткевич, Л. Черкаський, А. Гуменюк, М. Міхеєва, О. Олійник та ін., праці яких закладають фундамент розуміння того, як традиційний інструментарій впливає на сучасне академічне та сценічне перкусійне мистецтво. Проте, окремого дослідження, спрямо-

ваного на всебічне висвітлення особливостей становлення, функціонування ударних інструментів та розвитку виконавства на них на теренах України ще не проводилось.

Мета статті – дослідити еволюцію розвитку виконавства на ударних інструментах в Україні.

Виклад основного матеріалу. Ударні інструменти з найдавніших часів супроводжували людську діяльність, виконуючи не лише музичні, а й комунікативні, ритуальні та військові функції (Борисенко, 2016: 76). Їхня роль у формуванні музичного простору різних епох є надзвичайно важливою, адже саме ці інструменти закладали основу ритмічного пульсу будь-якої композиції – від простих обрядових пісень до монументальних симфонічних творів (Ігнатов, 2017: 670).

У традиційній українській культурі ударні інструменти набули значного поширення та використовувалися як у повсякденному побуті, так і в сакральних ритуалах, весільних обрядах, військових церемоніях (Димченко, 2022: 107). Найдавніші з них умовно поділяються на ідіофони (інструменти, що звучать завдяки вібрації всього тіла (наприклад, тріскачки, ложки, дзвіночки)), та мембранофони (інструменти з натягнутою шкірою або мембраною (бубон, тулумбас, литаври)). Ця класифікація досі є основою для інструментознавчих досліджень (Черкаський, 2003: 66).

Особливу роль відігравали ідіофони народного походження, що не зазнали суттєвих змін упродовж століть. Такі інструменти як «деркач», «калатало», «брязкальця», «клепала» зберегли не тільки форму, а й своє функціональне призначення попереджати про початок заходу, координувати робочі процеси чи супроводжувати танець. Багато з них й нині використовуються у фольклорних колективах або як дитячі музичні іграшки для розвитку ритмічного слуху (Грищенко, 2015: 24).

Мембранофони, зокрема бубон і барабан, мали більш розвинуте звучання. Бубон (рамковий інструмент із прикріпленими металевими брязкальцями) супроводжував танці, співи, а також використовувався в релігійних обрядах. Його варіанти поширені по всій Україні, зокрема в карпатських регіонах. Інший інструмент – тулумбас (великий барабан з глибоким звуком) – став знаковим елементом військової культури запорізьких козаків. Його застосовували як сигнальний інструмент у походах, а також як символ бойового духу під час урочистих церемоній (Гуменюк, 1967: 54).

Виконавство на ударних музичних інструментах на теренах України має прадавнє коріння та пройшло еволюцію від культових шумових дійств до професійної академічної практики. Археологічні знахідки засвідчують існування ударних знарядь ще з палеоліту (Іваненко, 2003: 46). Зокрема, біля с. Межиріч на Черкащині виявлено найдавніший прототип барабана, датований приблизно XIII тисячоліттям до н.е. Ця унікальна пам'ятка свідчить, що первісні мешканці нинішньої України використовували порожнисті предмети з натягнутою шкірою для ритмічного звукового супроводу обрядів. Інший відомий комплекс музичних артефактів доби пізнього палеоліту – т. зв. «Мізинські кістки» – представляв набір орнаментованих кісток мамонта, які могли слугувати ідіофонічними шумовими інструментами (Олійник, 2020: 60).

Отже, вже у доісторичний період ударні знаряддя виконували ритуально-комунікативні функції, задаючи ритм магічним дійствам і сигналізуючи про важливі події в общині. Сучасні дослідники підкреслюють, що ці інструменти належать до найдавніших у світі (Юцевич, 2009: 162). Первісна роль ударних полягала у створенні ритму та шумових ефектів, що залишило глибокий відбиток у подальшому розвитку музичної культури.

У період раннього середньовіччя (добу Київської Русі) ударні інструменти вже були відомі та застосовувалися в різних суспільних сферах. Літописи та іконографічні джерела свідчать про побутування бубна (рамкового барабана) – найпростішого ударного, що складався з дерев'яного обруча, обтягнутого шкірою з одного боку (Булик-Верхола, 2022: 15). За конструкцією він подібний до поширеного у Європі «frame drum» і міг мати вставлені маленькі брязкітливі тарілочки для підсилення звучання. Вважається, що бубон потрапив до Русі не пізніше X–XI ст. і став популярним народним інструментом, оскільки не потребував складної техніки – лише доброго відчуття ритму (Замишляєв, 2024: 90).

У народному побуті середньовіччя бубон супроводжував весілля, танці, поховальні процесії, тобто виконували як радісні, так і обрядово-траурні функції. Паралельно в сакральній сфері утверджується інший різновид ударних – церковні дзвони. Після прийняття християнства (кінець X ст.) в Україні-Русі поширюється звичай скликання вірян на богослужіння дзвоном. У великих храмах Києва та інших міст уже в XI–XII ст. встановлювалися дзвони, що створило традицію православного дзвонарського мистецтва. До появи відлитих дзвонів у монастирях і церквах використовували дерев'яні або металеві біла (клепала) – довгі дошки чи пластини, в які били калаталом для подання звукового сигналу. Такі біла та ручні калатала також несли службу в побуті, зокрема, їх застосовували сільські сторожі для сповіщення громади про небезпеку чи пожежу (Кіндратюк, 2012: 128).

Отже, у середньовічній Україні ударні інструменти були присутні як у народних розвагах і обрядах, так і у військово-оборонній та релігійній сферах, виконуючи сигнально-комунікативну роль. З письмових джерел княжої доби відомо про великий сигнальний барабан «набат», який використовували для тривоги, у XI–XII ст. князі мали «ратний» ударний інструмент, що перевозився на возі та в який били одночасно 6-8 чоловік для оповіщення про напад ворога. Також у дружинах могли застосовувати парні литаври східного типу, т. зв. «накри» (невеликі казаноподібні барабани), обтягнуті шкірою, в які вдарили під час походів.

Отже, до кінця середньовіччя на українських землях сформувався широкий спектр ударних, що заклало підґрунтя для подальшого розвитку виконавства на цих інструментах.

Надзвичайно цікавою сторінкою є розвиток ударних інструментів у козацьку добу (XVI–XVIII ст.) на території України. Саме в цей час ударні отримують особливе значення у військовій і символічній культурі козацтва. Литаври (тулумбаси) стали невід'ємним атрибутом Запорозької Січі та козацького війська, входячи до числа клейнодів, що були символами влади нарівні з булавою та прапором (Хай, 2018: 256). Козацькі тулумбаси мали вигляд великих мідних котлів, обтягнутих шкірою, встановлених попарно. Ударник-довбиш ударяв у литаври дерев'яними калаталами, подаючи різноманітні сигнали (Хоткевич, 1930: 80).

Литаври використовувалися для скликання загальної козацької ради (удари сповіщали про її початок), для віддання військових почестей старшині, а також безпосередньо під час бою, ритмічним гуркотом литавр піднімали бойо-

вий дух війська та імітували грохот канонади (психологічний тиск на ворога) (Хай, 2018: 75). Значення тулумбасів у козацькому побуті було настільки вагомим, що втрата литавр вважалася великою ганьбою. Часто козаки здобували тулумбаси як трофеї у битвах з Османською імперією, звідки цей інструмент й походить за своїм типом (турецькі «kettledrums»), відтак в українській термінології закріпилися паралельні назви «литаври» і «тулумбаси» (Булик-Верхола, 2022: 15).

Поряд із військовою традицією, у ранньомодерний період розвивається й народне ударне виконавство, тісно пов'язане з музично-танцювальним фольклором різних регіонів України. Етнографічні джерела свідчать, що фактично в кожному історико-етнографічному регіоні склався свій ансамблевий склад з обов'язковим ударним інструментом, який забезпечував ритмічну основу. Так, на Поліссі (Волинське та Рівненське Полісся) традиційний інструментальний ансамбль складався зі скрипаля та бубниста. Використовували кілька різновидів барабанів, наприклад, малий односторонній бубон (інша назва «решітко» чи «решето») – обруч зі шкірою та брязкальцями, на якому грали дерев'яною паличкою; середнього розміру двосторонній барабан («бубен») з тарілочками; а інколи й зовсім великий дубовий бубон-бас або т. зв. «бухало» – двомембранний барабан значного діаметра (Ярмола, 2011: 21). Ці ударні інструменти в поліських ансамблях виконували ритмічний остов для танців (поліські кадрили, гаївки тощо), доповнюючи мелодію скрипки.

Окрім барабанів, на Поліссі були поширені різноманітні ідіофони, такі як металеві дзвіночки, дерев'яні тріщітки (клапи), звичайні ложки, якими вибивали ритм, а також дитячі шумові забавки на кшталт гребеня чи деркачів (Ярмола, 2011: 23). Подібна традиція існувала й на Наддніпрянщині та Слобожанщині, де на сільських гуляннях грали скрипкові троїсті музики, до складу яких входив бубон або барабан. У центральноукраїнських селах у XIX ст. типовим був ансамбль з скрипки, цимбалів і бубна, який грав козачки, гопакі, польки, марші. На Буковині та Поділлі також побутував бубон як обов'язковий ритмічний акцент весільної капели.

У Карпатському регіоні (Гуцульщина, Бойківщина, Закарпаття) сформувалися свої унікальні ударні практики. Зокрема, у гуцульських селах традиційна троїста музика включала скрипку «першу», скрипку «другу» або цимбали, а також бубон з підвішеним збоку металевим талером (тарілочкою). Гуцульський бубон мав значно більший діаметр (до 70 см) і потужний звук, що було

необхідно для супроводу масових танців, таких як аркан чи гуцулка. Грали на ньому теж дерев'яною калаткою, часто одночасно вдаряючи по тарілці (Тарасенко, 2019: 70). Цікавим гуцульським ударним є також «бугай» – фрикційний інструмент, відомий у народі завдяки специфічному ревучому звуку. Бугай складається з невеликої дерев'яної діжечки, отвір якої затягнуто шкірою, крізь яку проходить копна кінського волосу; музикант, змочивши руку, смикає за волос, змушуючи мембрану резонувати (Булик-Верхола, 2022: 15). Цей інструмент був поширений передусім у західноукраїнських областях і застосовувався переважно під час різдвяно-новорічних обрядів (відомий як атрибут Маланки та «ведмедя» на Буковині).

Отже, народна традиція виробила багате розмаїття ударних і шумових інструментів, пристосованих до місцевих потреб. Усі вони слугували або для підтримання ритму в музиці, або для подачі умовних сигналів, або для створення звукового колориту у святково-обрядових дійствах.

Починаючи з кінця XVIII – у XIX столітті виконавство на ударних інструментах в Україні поступово інтегрується у професійну академічну сферу. Під впливом загальноєвропейських тенденцій, в музичну практику входять нові оркестрові ударні та формуються перші школи гри на цих інструментах (Міхеєва, 2005: 45). З кінця XVIII ст. при дворі гетьмана Кирила Розумовського, а згодом у магнатських капелах Правобережжя та в міських театральних оркестрах, з'являються литавристи і барабанщики як окремі виконавці. У цей період популярність здобувають турецькі військові ансамблі (т. зв. «яничарські оркестри»), що вплинуло й на українську музичну культуру. Так, до складу придворних та військових оркестрів на українських землях увійшли великий бас-барабан, тарілки, трикутник та малий барабан, запозичені з Османської традиції (Замишляєв, 2024: 93).

У першій половині XIX ст., зі становленням оперних театрів у Одесі, Києві, Львові, перші українські симфонічні оркестри вже мали стандартну групу ударних інструментів – литаври, великий і малий барабан, тарілки, іноді трикутник (Крет, 2015: 168). Репертуар європейського романтизму, що виконувався у цих театрах, вимагав від перкусіоністів майстерного володіння динамікою та ритмом.

Водночас у середині XIX ст. зароджується національна композиторська школа, яка також звертається до ударних, зокрема, Микола Лисенко та інші українські композитори вводили народні ударні (бубон, тарілки) у оркестрові партитури для надання колориту сценам з народного життя.

Приміром, в опері «Тарас Бульба» (1890 року) Лисенко використав литаври для зображення козацького бою, а в музичних ілюстраціях до народних дум – бубон як супровід кобзарського співу (Лисенко, 2008: 59).

На межі ХІХ–ХХ століть ударні інструменти вже здобули академічне визнання, їх викладання було офіційно введено в навчальні програми музичних училищ та інститутів. Перші класи ударних з'явилися, зокрема, у Київському музичному училищі та Львівській консерваторії наприкінці ХІХ ст., хоча системна методика ще тільки формувалася (Димченко, 2021: 151).

Отже, до кінця ХІХ століття в Україні склався фундамент для подальшого професійного розвитку ударників, як оркестрових гравців, так і потенційних солістів. Уже в цей час окреслюються два напрями виконавства: народно-традиційне (фольклорне), що продовжене селянськими музикантами по селах, і академічне, яке пов'язане з містами, оркестрами, нотним репертуаром та спеціалізованим навчанням. Ці дві лінії надалі плідно взаємодіяли у ХХ ст., але їхнє коріння знаходиться саме у ХІХ ст., коли ударні інструменти України одно-

часно зберігали архаїчні форми в селах і входили до симфонічної культури в містах.

Висновки. Еволюція розвитку виконавства на ударних інструментах в Україні характеризується безперервністю та різноманітністю традицій. Ударні інструменти спочатку виконували магічно-ритуальні та сигнальні функції, поступово увійшли до народної музики як ритмічна основа ансамблів, набули сакрального значення у церковній обрядовості (дзвони), особливого статусу у військовій культурі (козацькі литаври), а зрештою – стали повноцінною частиною академічного музичного мистецтва. До кінця ХІХ ст. в українському музичному середовищі було накопичено значний досвід ударного виконавства в різних контекстах, а саме: в народному, побутово-обрядовому, військовому та сценічному. Цей багатоміжовий досвід заклав основу для вибухового розвитку ударних у ХХ столітті, проте вже в межах розглянутого періоду (до ХІХ ст. включно) можна говорити про сформований локальний стиль і традицію українського ударного мистецтва, з характерними регіональними особливостями та багатим арсеналом інструментів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Борисенко І. Ударні інструменти в симфонічних оркестрах України. *Оркестрове мистецтво*. 2016. № 1, С. 76-90.
2. Ігнатів П. В., Нікітіна В. В., П'янкova А. В. Сучасні ударні інструменти. *Молодий учений*. 2017. № 13 (147), С. 669-672.
3. Димченко С. С. Інструменти ударної установки та їх класифікація. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя*. 2022. № 1, С. 106-111.
4. Черкаський Л. М. Українські народні музичні інструменти. Київ, 2003. 264 с.
5. Грищенко М. Українська народна музика: історія, традиції, розвиток. Київ : Музична Україна, 2015. 123 с.
6. Гуменюк А. І. Українські народні музичні інструменти. Київ : Наукова думка, 1967. 244 с.
7. Іваненко О. Історія української музики. Київ : Музична видавничка, 2003. 245 с.
8. Олійник О. Археологічні музичні інструменти з території України в контексті синхронного інструментарію давніх цивілізацій світу. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*. 2020. № 34, С. 58-64.
9. Юцевич Ю. Музика. Словник-довідник. Київ : Навчальна книга – Богдан, 2009. 352 с.
10. Булик-Верхола С. З. Назви українських народних ударних музичних інструментів: лексико-семантичний аналіз. *Закарпатські філологічні студії*. 2022. № 22 (1), С. 13-17.
11. Кіндрагук Б. Дзвонарська культура України : монографія. Івано-Франківськ : Вид-во Прикарпат. нац. ун-ту ім. В. Стефаника, 2012. 898 с.
12. Хай М. Й. Литаври. Енциклопедія сучасної України. Т. 18. Київ : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2018. 711 с.
13. Ярмола В., Ковальчук В. Традиційна інструментальна музика Рівненського Полісся (науково-методичний опис). Рівне : Етнокультурний центр, 2011. 134 с.
14. Тарасенко В. Символіка ударних інструментів в українській культурі. *Українська культура*. 2019. № 4, С. 67-80.
15. Міхеєва О. В. Традиційні ударні інструменти українців. Львів : Інститут народознавства НАН України, 2005. 120 с.
16. Крет З. М., Цюлюпа С. Д. Історія становлення та розвитку духового інструментально-оркестрового музичного мистецтва. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова*. 2015. № 17 (22), С. 167-173.
17. Лисенко М. Історія української музики. Київ : Музична академія України, 2008. 178 с.

REFERENCES

1. Borysenko I. (2016) Udarni instrumenty v symfonichnykh orkestrakh Ukrainy. [Percussion instruments in symphony orchestras of Ukraine] *Orkestrovo mystetstvo*. № 1. 76-90. [in Ukrainian].

2. Ihnatov P. V., Nikitina V. V., Piankova A. V. (2017) Suchasni udarni instrumenty. [Modern percussion instruments] *Molodyi uchenyi*. № 13 (147). 669-672. [in Ukrainian].
3. Dymchenko S. S. (2022) Instrumenty udarnoi ustanovky ta yikh klasyfikatsiia. [Percussion instruments and their classification] *Istoriia stanovlennia ta perspektyvy rozvytku dukhovoï muzyky v konteksti natsionalnoi kultury Ukrainy ta zarubizhzhia*. № 1. 106-111. [in Ukrainian].
4. Cherkaskyi L. M. (2003) *Ukrainski narodni muzychni instrumenty*. [Ukrainian folk musical instruments]. Kyiv. 264. [in Ukrainian].
5. Hryshchenko M. (2015) *Ukrainska narodna muzyka: istoriia, tradytsii, rozvytok*. [Ukrainian folk music: history, traditions, development]. Kyiv : Muzychna Ukraina. 123. [in Ukrainian].
6. Humeniuk A. I. (1967) *Ukrainski narodni muzychni instrumenty*. [Ukrainian folk musical instruments]. Kyiv : Naukova dumka. 244. [in Ukrainian].
7. Ivanenko O. (2003) *Istoriia ukrainskoi muzyky*. [History of Ukrainian music]. Kyiv : Muzychna vydavnycha. 245. [in Ukrainian].
8. Oliinyk O. (2020) *Arkheolohichni muzychni instrumenty z terytorii Ukrainy v konteksti synkhronnoho instrumentariiu davnikh tsyvilizatsii svitu*. [Archaeological musical instruments from the territory of Ukraine in the context of the synchronous instruments of ancient civilizations of the world] *Ukrainska kultura: mynule, suchasne, shliakhy rozvytku*. № 34. 58-64. [in Ukrainian].
9. Yutsevych Yu. (2009) *Muzyka*. [Music] *Slovnnyk-dovidnyk*. – Dictionary-reference. Kyiv : Navchalna knyha – Bohdan. 352. [in Ukrainian].
10. Bulyk-Verkhola S. Z. (2022) *Nazvy ukrainskykh narodnykh udarnykh muzychnykh instrumentiv: leksyko-semantychnyi analiz*. [Names of Ukrainian folk percussion musical instruments: lexical-semantic analysis] *Zakarpatski filolohichni studii*. № 22 (1). 13-17. [in Ukrainian].
11. Kindratiuk B. (2012) *Dzvonarska kultura Ukrainy : monohrafiia*. [Bell-ringing culture of Ukraine: monograph]. Ivano-Frankivsk : Vyd-vo Prykarp. nats. un-tu im. V. Stefanyka. 898. [in Ukrainian].
12. Khai M. Y. (2018) *Lytavry*. *Entsyklopediia suchasnoi Ukrainy*. [Litavry. Encyclopedia of Modern Ukraine] T. 18. Kyiv : Instytut entsyklopedychnykh doslidzhen NAN Ukrainy. 711. [in Ukrainian].
13. Yarmola V., Kovalchuk V. (2011) *Tradytsiina instrumentalna muzyka Rivnenskoho Polissia (naukovo-metodychnyi opys)*. [Traditional instrumental music of Rivne Polissya (scientific and methodological description)] Rivne : Etnokulturnyi tsentr, 2011. 134. [in Ukrainian].
14. Tarasenko V. (2019) *Symvolika udarnykh instrumentiv v ukrainskii kulturi*. [Symbolism of percussion instruments in Ukrainian culture] *Ukrainska kultura*. № 4. 67-80. [in Ukrainian].
15. Mikheieva O. V. (2005) *Tradytsiini udarni instrumenty ukrainsiv*. [Traditional Ukrainian percussion instruments]. Lviv : Instytut narodoznavstva NAN Ukrainy. 120. [in Ukrainian].
16. Kret Z. M., Tsiuliupa S. D. (2015) *Istoriia stanovlennia ta rozvytku dukhovoho instrumentalno-orkestrivoho muzychnoho mystetstva*. [History of the formation and development of wind instrumental and orchestral music] *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M.P. Drahomanova*. № 17 (22). 167-173. [in Ukrainian].
17. Lysenko M. (2008) *Istoriia ukrainskoi muzyky*. [History of Ukrainian music] Kyiv : Muzychna akademiia Ukrainy. 178. [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 25.02.2026
 Дата прийняття статті до друку після рецензування: 30.03.2026
 Дата публікації (оприлюднення) статті: 22.04.2026

Стаття поширюється на умовах
 ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

